



## Rutine for saker om individuelt tilrettelagt barnehagetilbud for barn med nedsatt funksjonsevne

### Innledning

I denne rutinen beskrives behandling av saker om individuelt tilrettelagt barnehagetilbud i Moss kommune. Rutinen viser saksgang, og hva som skal ligge til grunn i vurderingene av om et barn har rett til individuell tilrettelegging ut over det barnehagen kan tilrettelegge for selv.

Moss kommune vil at flest mulig barn skal ivaretas gjennom det ordinære barnehagetilbudet. Dette betyr at det allmennpedagogiske tilbudet må styrkes, tilgjengelige ressurser må benyttes til å avhjelpe barnets behov og legge til rette for deltakelse i det ordinære barnehagetilbudet. I enkelte tilfeller har barnet likevel behov for støtte og hjelp ut over det som kan gis innenfor det ordinære tilbudet. Disse barna skal ivaretas gjennom denne rutinen.

Den individuelle retten til et tilrettelagt barnehagetilbud er forbeholdt barn med nedsatt funksjonsevne, og forutsetter at barnet har behov for en særlig tilrettelegging i den barnehagen de går i for å kunne delta i det ordinære barnehagetilbudet. Retten er individuell, skal ivareta enkeltbarnets behov og er ikke ment som en generell styrkning av bemanningen i barnehagen.

At et barn har nedsatt funksjonsevne er ikke ensbetydende med at barnet trenger særskilt tilrettelegging. Moss kommune vurderer bestemmelsen slik at hovedregelen er at barnehagen skal tilrettelegge for alle barn innenfor det ordinære barnehagetilbudet, og at der hvor barnehagens egne tilrettelegginger ikke er tilstrekkelig vil denne bestemmelsen kunne tre inn.

I tilfeller der barnets vansker ikke kan knyttes til nedsatt funksjonsevne skal barnets behov ivaretas gjennom det ordinære barnehagetilbudet og/eller spesialpedagogisk hjelp.

Tilretteleggingsplikten etter § 37 knytter seg til enkeltbarn. Det gis dermed ikke hjemmel til å gi et generelt tilskudd til barnehagen eller midler til en gruppe barn i barnehagen.

### Regelverk knyttet til individuelt tilrettelagt barnehagetilbud

Det følger av lov om barnehager § 37:

«Kommunen skal sikre at barn med nedsatt funksjonsevne får et egnet individuelt tilrettelagt barnehagetilbud. Plikten til tilrettelegging omfatter ikke tiltak som innebærer en uforholdsmessig byrde for kommunen. Ved vurderingen av om tilretteleggingen innebærer en uforholdsmessig byrde, skal det særlig legges vekt på tilretteleggingens effekt for å nedbygge funksjonshemmende barrierer, de nødvendige kostnadene ved tilretteleggingen og virksomhetens ressurser.»

I forarbeidene til bestemmelsen (Prop. L 103 2015-2016) er det tydeliggjort at tilretteleggingsplikten etter barnehageloven § 37 tilsvarer kommunens plikt etter diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 16. Innføringen av § 19 g (nå § 37) innebar derfor ingen utvidelse av kommunens plikt til å tilrettelegge barnehagetilbudet til barn med nedsatt funksjonsevne. Det er viktig å se hen til utformingen av diskriminerings- og tilgjengelighetsloven når det gjelder tolkningen av barnehageloven § 37. Formålet med bestemmelsen i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven er å bygge ned funksjonshemmende barrierer.



## Moss kommune

Dette innebærer at retten etter barnehageloven § 37 først og fremst knytter seg til barn med funksjonsnedsettelse som har behov for tiltak som bygger ned funksjonshemmende barrierer. I tilknytning til diskriminerings- og tilgjengelighetsloven er det videre klarlagt at kortvarige funksjonsnedsettelse faller utenfor. Dette betyr at tilretteleggingsbehovet må være av en viss varighet og styrke for å begrunne krav om individuell tilrettelegging.

I forarbeidene til barnehageloven § 37 har departementet sagt følgende om innholdet i begrepet «nedsatt funksjonsevne»:

«Nedsatt funksjonsevne trenger ikke i seg selv å utgjøre en funksjonshemning. En sosial, relasjonell forståelse er lagt til grunn for begrepet funksjonshemning. Dette innebærer at funksjonshemning oppstår når det foreligger et gap mellom individets forutsetninger og omgivelsenes utforming eller krav til funksjon.»

Videre er det uttalt at «nedsatt funksjonsevne er definert som «tap av, skade på eller avvik i en av kroppens psykologiske, fysiologiske eller biologiske funksjoner».

Eksempler på hva som vil omfattes er:

«nedsatt syn eller hørsel, nedsatt bevegelsesfunksjon, hjertesykdommer, lungesykdommer og diagnoser innenfor autismespekteret. Nedsatt kognitiv funksjonsevne, som innebærer redusert evne til mentale prosesser som språk, hukommelse, informasjonsbearbeidelse, problemløsning og ervervelse av kunnskap og erfaringer, er også omfattet.» (Ot.prp. nr. 44 (2007-2008) s. 91)

Av § 37, 2. setning følger det at kommunens tilretteleggingsplikt er begrenset til forholdsmessige tiltak. Departementet uttaler i den forbindelse blant annet:

«I vurderingen av om tilretteleggingen er uforholdsmessig må det tas hensyn til barnets beste, og kommunen må i størst mulig grad unngå segregering av barn med nedsatt funksjonsevne. Det kan likevel ikke utelukkes tilfeller der tilrettelegging av tilbudet i en bestemt barnehage vil innebære en uforholdsmessig stor byrde for kommunen. Barn kan derfor i noen unntakstilfeller tilbys plass i en annen barnehage enn den foreldrene foretrekker, dersom individuell tilrettelegging ved den foretrukne barnehagen er uforholdsmessig byrdefullt.»

Rammeplan for barnehagen har flere henvisninger til hvordan barnehagen skal sikre at alle barn kan delta i det ordinære barnehagetilbudet:

«Barnehagens innhold skal være allsidig, variert og tilpasset enkeltbarnet og barnegruppen» (kap. 3 – barnehagens formål og innhold)

«I barnehagen skal alle barna oppleve å bli sett, forstått, respektert og få den hjelp og støtte de har behov for» (kap. 3 – barnehagens formål og innhold)

«Målet med barnehagen som pedagogisk virksomhet er å gi barna et tilrettelagt tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen» (kap. 7 – barnehagen som pedagogisk virksomhet)

I rammeplanen kap. 7 er det i tillegg et eget avsnitt om tilrettelegging av det allmennpedagogiske tilbudet hvor det står følgende:

«Barnehagen skal tilpasse det allmennpedagogiske tilbudet etter barnas behov og forutsetninger, også når noen barn har behov for ekstra støtte i kortere eller lengre perioder. Barnehagen skal sørge for at barn som trenger ekstra støtte tidlig får den sosiale, pedagogiske og/eller fysiske tilretteleggingen som er nødvendig for å gi barnet et inkluderende og likeverdig tilbud. Tilretteleggingen skal vurderes underveis, og justeres i tråd med barnets behov og utvikling.»

Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle handlinger og avgjørelser som gjelder barn, jf. lov om barnehager § 3, tredje og fjerde ledd:



«Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet. I alle handlinger og avgjørelser som gjelder barn i barnehagen, skal hva som er best for barnet være et grunnleggende hensyn.»

En avgjørelse av om barnet har rett til individuell tilrettelegging er en avgjørelse som gjelder barnet. Det innebærer at barnets synspunkter skal tillegges vekt og barnets beste skal vurderes, både av den som søker og den som fatter vedtak.

### **Hva er et tilrettelagt barnehagetilbud?**

Hvilken type tilrettelegging barnet har behov for vurderes individuelt i hvert enkelt tilfelle. Formålet med tilretteleggingen er å legge til rette for at barn med nedsatt funksjonsevne kan delta, og være inkludert i barnehagetilbudet på lik linje som andre barn.

Det kan søkes om tilrettelegging på følgende områder:

- Nødvendig utstyr (som ikke leveres av NAV/hjelpemiddelsentralen)
- Bygningsmessige endringer
- Ekstra bemanning
- Opplæring/kompetanseheving (utgifter til kurs evt. vikar)

### **Forholdet mellom individuell tilrettelegging (§ 37) og spesialpedagogisk hjelp (§ 31)**

Spesialpedagogisk hjelp har som formål å gi barnet tidlig hjelp og støtte i utvikling og læring av for eksempel språklige og sosiale ferdigheter. Hjelpen skal bidra til at barnet blir bedre rustet til å starte på skolen, og at barnet får nødvendig hjelp slik at barnets vansker blir avhjulpet på et tidlig tidspunkt.

Tilrettelegging har som formål at barn med nedsatt funksjonsevne kan delta i det ordinære barnehagetilbudet ut fra egne forutsetninger, på lik linje med andre barn, og der hvor barnehagens egne tilrettelegginger ikke er tilstrekkelig.

I vurderingen av om barnet har rett på et tilrettelagt tilbudet vurderes følgende:

- Om barnet har en dokumentert nedsatt funksjonsevne og om den har en viss varighet og omfang
- Om funksjonsnedsettelsen bidrar til at barnet ikke får deltatt i det ordinære barnehagetilbudet på lik linje med andre barn
- Om behovet kan avhjelpest ved at omgivelsene og det ordinære tilbudet tilpasses på en slik måte som gjør at alle kan delta
- Barnehagens fysiske ute – og innemiljø og utformingen av dette
- Barnets beste
- Hvordan barnet og foreldrene har medvirket i prosessen

### **Ansvar for tilrettelegging**

#### Barnehageeiers ansvar og barnehagens plikt til å tilrettelegge

Barnehagen skal tilpasse tilbudet ut fra blant annet barnets funksjonsnivå, jf. lov om barnehager § 2, tredje ledd.

Etter rammeplan kap. 7 og avsnittet om tilrettelegging av det ordinære barnehagetilbudet har eier et selvstendig ansvar for at også barn med nedsatt funksjonsevne får et barnehagetilbud i tråd med loven.

Barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, og er forpliktet til å støtte og ta hensyn til det enkelte barn. Eksempelvis deling i smågrupper og tilrettelegging av særskilte aktiviteter. I merknadene til loven er slik tilpasning nødvendig i en virksomhet som verdsetter barndommens egenverdi, og hvor alle barn skal kunne delta i tilbudet som gis. Barnehagen skal sørge for å støtte barnets helhetlige utvikling, basert på barnets egne forutsetninger, alder og funksjonsnivå.



## Moss kommune

Eier har ansvar for at bemanningen til enhver tid er tilstrekkelig, slik at personalet kan drive tilfredsstillende, jf. lov om barnehager §§ 24-26.

Barnehageeiers ansvar er avgrenset til hva barnehagen kan gjøre innenfor det ordinære barnehagetilbudet.

Inkludering i barnehagen handler også om tilrettelegging for sosial deltakelse. Barnehagens innhold må formidles på en slik måte at ulike barn kan delta ut fra egne behov og forutsetninger. For noen barn kan tidlig innsats innebære at personalet arbeider særlig målrettet og systematisk, over kortere eller lengre perioder, med å inkludere barnet i meningsfulle fellesskap. Dette er barnehagens ansvar, og det ordinære barnehagetilbudet må tilpasses på en slik måte at alle barn blir inkludert.

### Kommunens ansvar

Kommunens plikt til å tilrettelegge gjelder for barn med nedsatt funksjonsevne, som er bosatt i kommunen og har barnehageplass i kommunen.

Kommunens plikt til å tilrettelegge gjelder i de tilfellene der barnets behov er større enn det barnehagen kan gjøre av tilrettelegginger og tilpasninger innenfor det ordinære barnehagetilbudet.

Kommunen skal sette barnehagene i stand til å gi de aktuelle barna et tilrettelagt barnehagetilbud, og bidra med midler til dette basert på vedtakene som fattes.

### **Dokumentasjon**

Barnets nedsatte funksjonsevne skal dokumenteres. Det følger av forarbeidene til diskriminerings- og tilgjengelighetsloven at den som fremsetter et krav om individuell tilrettelegging på forespørsel må kunne dokumentere at vedkommende har nedsatt funksjonsevne og evt. behov. Kravet til dokumentasjon skal ikke gå lenger enn det som er nødvendig for å vurdere behovet for individuell tilrettelegging. Dokumentasjonen skal ha relevant ved en vurdering av behov for individuell tilrettelegging (Ot.prp. nr. 44 (207-2008) s. 181).

Utdanningsdirektoratet skriver i sin tolkningsuttalelse, datert 31.07.2017:

Kommunen må ha tilstrekkelige opplysninger om barnet og barnets behov før det fattes vedtak om tilrettelegging. Kommunen må derfor opplyse saken best mulig før vedtak fattes, jf. forvaltningsloven § 17. Kommunen må i den forbindelse innhente dokumentasjon og gjøre nødvendige undersøkelser, som er av betydning for avgjørelsen. Kommunen må for eksempel kunne be om at foreldrene sender inn relevant dokumentasjon i saken. Dersom kommunen ikke sitter med tilstrekkelig kompetanse, må de vurdere om de skal innhente uttalelser fra andre myndigheter/organer, for eksempel kommune-/spesialisthelsetjenesten.

Sakkyndig vurdering fra PPT utløser ikke automatisk rett til tilrettelegging i barnehagen. Behov for spesialpedagogisk hjelp er ikke definert som en nedsatt funksjonsevne i seg selv.

### **Når barn med vedtak om tilrettelegging etter § 37 bytter barnehage**

Vedtak om tilrettelegging følger ikke automatisk barnet ved bytte av barnehage. Ny barnehage må søke på nytt, dersom barnehagen vurderer at barnets behov er større enn de kan tilrettelegge for innenfor det ordinære barnehagetilbudet.

Det skal foretas en ny individuell vurdering ut fra tidligere nevnte faktorer.



# Moss kommune

Moss kommune anbefaler at ny barnehage blir kjent med barnet og barnets behov før det sendes søknad. På denne måten vil barnehagen kunne se barnets behov i sammenheng med barnets omgivelser i barnehagen. Tiltak, som endring av struktur, organisering og planer, bør prøves ut før behov for tilretteleggings søknad vurderes.

## Vedlegg 1 Tiltak

Det er viktig å være bevisst at barnets behov i noen tilfeller vil kunne avhjelpes ved at de ordinære omgivelsene, og det pedagogiske tilbudet, utformes på en måte som gjør at alle barn kan delta. Under er en liste med tiltak som bør prøves ut i barnehagen.

Tiltak	Beskrivelse
Pedagogisk analyse	En modell for analyse av pedagogiske utfordringer som kan være et godt verktøy for å komme fram til hensiktsmessige tiltak.
Visuell støtte	For å gi barnet en oversiktlig og forutsigbar hverdag bør/kan det ordinære barnehagetilbudet inneholde dagtavle og visuell støtte i konkrete overganger
Inndeling av barnegruppe	Barn profiterer på struktur der barna er inndelt i mindre grupper med voksne tett på.
Relasjonsbygging	De voksnes relasjon til barna kan være en opprettholdende faktor for uønsket atferd hos barn. Barnehagen bør vurdere de voksnes relasjon til barnet. Barnets stemme skal høres. Gode relasjoner bygges best i fredstid
Strukturert organisering	Observasjon og vurdering av hvordan ulike aktiviteter organiseres i løpet av dagen kan gi informasjon om hva som fungerer/ikke fungerer. Et tips er å la en fra en annen avdeling observere. Eks: for mange barn i garderoben? fungerer organiseringen rundt matbordet? Plassering i forhold til barna? Mottakelse av barn når de kommer?
Barnesamtaler	Hør barnets stemme og hva barnet strever med. Faste samtaler med fast voksen og det aktuelle barnet over en periode. Snakk med barnet om hva som skal til for at det skal kunne delta i fellesskapet.
Observasjoner over tid	Observer de aktivitetene barnet strever med over tid. Kartlegge hva som kan være utløsende faktorer. Gjør observasjonene skriftlig, slik at de kan benyttes til refleksjon i personalet.
Det fysiske miljøet	Hvordan er det fysiske miljøet rundt barnet? Eks. Støy, synsinntrykk og lekenes tilgjengelighet er elementer i det fysiske miljøet som kan påvirke barnet. Er lekemiljøet inspirerende? Hvor oversiktlig er det på avdelingen?
Foreldresamtale	Det bør gjennomføres en foreldresamtale så tidlig som mulig i bekymringen. Kartlegg foreldrenes opplevelse av barnet. Hva barnets styrker? Hva har barnehagen observert? Er det noe dere kan samarbeide med foreldrene om i en periode?
Mestringsopplevelse	Legg opp dagen med aktiviteter hvor barnet opplever mestring. Observer og snakk med barnet om hva det liker å gjøre.
Kompetanseheving	Er det behov for kompetanseheving? Finnes det personal på andre avdelinger med relevant kompetanse som kan bidra eller flyttes til avdelingen? Søk veiledning eller felles kompetanseheving på aktuelle temaer.
Voksenrollen	Er det ansatte tilstede i barns lek? Er de tett på barna og engasjert? Hvordan er de ansatte og/eller barnehagens barnesyn?
Inntaksteam	Har barnehagen drøftet utfordringen med inntaksteamet?



**Saksgang i saker som gjelder individuell tilrettelegging**

Oppgaver/Handling	Ansvar
Ved bekymring rundt tilrettelegging av barnehagetilbudet til barnet: <ul style="list-style-type: none"><li>- Inntaksteam kontaktes for en drøfting om tilrettelegging kan ivaretas i det ordinære barnehagetilbudet (se egen rutine for inntaksteam)</li><li>- Hvis ikke tilretteleggingsbehovet kan ivaretas i det ordinære barnehagetilbudet kan foreldrene oppfordres til å søke om tilrettelegging</li></ul>	Barnehagens styrer Inntaksteam
Foreldrene skal involveres så tidlig som mulig ved bekymring rundt barns behov for tilrettelegging.	Barnehagens styrer
Barnehagen fyller ut søknadsskjema i samarbeid med foreldrene. Samtykke innhentes og søknadsskjemaet sendes kommunen via sikker sending til Moss kommune.	Barnehagens styrer
Som hovedregel kan det søkes om tilrettelegging gjennom hele året. Det er satt søknadsfrist 01.04 for barn med gjentatt behov for kommende barnehageår.	Barnehagens styrer
Barnehagemyndigheten etterspør gjentatt søknad dersom den ikke er mottatt innen fristen.	Barnehagemyndigheten
Foreløpig svar, med forventet saksbehandlingstid sendes ut, dersom forventet saksbehandlingstid er over 4 uker.	Barnehagemyndigheten
Det innhentes ytterligere informasjon ved behov dersom samtykke er gitt til dette.	Barnehagemyndigheten
Barnehagemyndigheten fatter enkeltvedtak etter forvaltningslovens regler (kap. V).	Barnehagemyndigheten
Vedtaket sendes foreldrene med barnehagen i som kopimottaker.	Barnehagemyndigheten
Foreldrene har 3 uker klagerett på vedtaket	Foreldre
Dersom klagen ikke tas til følge eller gis delvis medhold oversendes den statsforvalteren for endelig klagebehandling	Barnehagemyndigheten
Barnehagene ansetter selv ressurser iht. vedtak.	Barnehagens styrer
Barnehagen rapporterer på/evaluerer arbeid med vedtak to ganger per år.	Barnehagens styrer
Barnehagemyndigheten kan gjennomføre stikkprøver og/eller tilsyn for å sikre at barna får den hjelpen de har krav på.	Barnehagemyndigheten